

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

4. Laudatio Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

folem, pulverem, cœlum denique pati diceant.

Sed ne forum, & subfellia, aut scholas etiam semper cogitemus, extant ea tempora, & loci, quibus auditores doctis, amantiss, sculptis orationibus sunt permulcendi, &, vt cum Dionysio loquar, nonnihil oportet de istius autem eloquentia suppellectile petenda sunt adiumenta, quando demonstratiuum genus complexa est.

Βιατρίψυρ.

De genere Demonstratiuo.

CAPVT III.

Nonnus Dion. lib. 3.

Demonstratiuum genus primum locum obtinet, quod vt Nilus ille Nonni; Πότις γονόβη χεῖρ ἐπιδομον ὕδαρ, Ἐπὶ δὲ διὰ τομάτων εἰλυμένῳ εἰς ἄλα πῖπαι.

Est sanè Nilus fluuiorum omnium maximus, fecundissimus, & suauissimus. Quæ omnia demonstratiuo generi magnoperè congruunt.

Demonstratiui generis excellentia.

Magnitudo quaritur? omnium rerum laudes, & vituperia continet: fecunditas experitur? nullum verbis, aut rebus vberius: desideratur suauitas? at tota Ciceronis, Demosthenis, Isocratis Myrothecia hoc genus exhaustit.

Procopius sophista in epist. Demonstratiue quid?

Quod si apud Procopium χροσθεῖς. Nilum audiisti; vnde χροσθεῖς appellatur à Cedreno: hic quoque fontes aurei magna vbertate distillant: Ἰδιαιτικῶν quidem à Græcis nuncupatur, quod totum ad pompam, &

magnificentiam narum videatur: nam in laudibus, & certaminibus oratores, poætæ, citharædi, quoties de palma cœmulis, magna hominum frequentia certant: nunc igitur de tam nobili, & tam spatiofo genere dicendum.

Præcepta generis Demonstratiui.

Demonstratiuum genus est, quod laudem, & vituperium continet: Ex quo laudationum præcepta, & vituperij hic tradenda sunt. In eo specto, quid laudandum, & vituperandum: & quomodo, Quatuor, teste Aristotele, cadunt in laudationem; Deus, homo, animalia, inanima. Modus, & ratio patebit in singulis.

Laudatio Dei.

CAPVT IV.

Ex aïds igitur, vt ait Theocritus, ἀρχώμεθα in Dei laudatione Dei duó spectantur: materia, & forma: Materiam hic appello argumentum laudationis, Dei putā amplissimas virtutes: formam, veluti modum, & characterem.

In laudes diuinas latissimum patet dicendi ex varijs locis campus, sed in eo excellent definitiones conglobatæ, quibus frequenter vitur Synesius, & D. Gregorius Nazianzenus. Sic autem Synesius in hymnis Deum laudat.

Δώτορ χάριμ.
Ρίζα κόσμῳ.
Κέντρον ὄντων.
Αὐτοσοῦτ ἀρχῆ,
Ταμίς πατέρ τε ὄντων.
Ἐνοτήτων ἑνάς ἀγνή.
Μονάδων μονῆς τε πρώτης,
Πάτερ αὐτοπάτωρ.
ὄντων σπέρμα.
Ἀξέχεια σοφῆ.
Παγὰ σοφίης.
ὄμμα σαυτῆ.
Κόσμος κλειῶς.
Κλειῶν σφαιρωτῶς ἀσφωμ

Dator gratiarum.
Radix mundi.
Centrum entium.
Ex se ortum principium.
Dispensator, & parens rerum.
Vnitatum vuitas pura.
Monadum monas prima.
Pater sui pater.
Entium semen.
Veritas sapiens.
Fons sapientia.
Ocule cuiuspius.
Mundi creator.
Inlycorum rotator spherarum.

Virtu-

enimnimis enucleandum.

Quod si alicuius diei celebritatem, & mysterium commendemus peculiare, ut Christi natalem, resurrectionem, ascensionem; gratulabimur orbi terrarum, ob commune donum, & insigne erga nos Dei beneficiū rem magna verborū dignitate aperiemus: illustrabimus ab adiunctis, à simili, à comparatione minorum, ab exemplis. Postremò, adhibebimus facies, quæ auditores in Dei amorem inflammant. Nunc grauiorum authorum breues aliquot, & sculptas Dei laudationes, vel potius descriptiones videamus.

D E V S.

Expressus ex D. Gregorij, Philonis, & aliorum sensibus.

Dei encomium & descriptio. Deus est (auditores) Deus est, ecquis non malit hic obstupescere, quam loqui? vos appello, purissimi animarum cæcus, qui beatas illas sedes æternis sideribus illuminatas incolitis, nō minus in æternitate felices, quàm in felicitàte æterni: quoties in hoc speculum oculos defigitis, toties conuiuetis splendore lucis obruti, & pennas ori prætenditis, ut radios veluti per nubem emissos excipiat: quos aliter sustinere non potestis.

Quid igitur nos vilissimos homunciones facere oportebit? quoties de hoc æternæ mētis numime cogitabimus? latebras profectò suæ sibi gloriæ densissimas tenebras offudit, quas cum animus perrumpere cōnatur, opprimatur magis, quàm lucet: mentem quippe Deus illuminat, & mentis celeritatem præteruolat, pectus accendit, nec pectoris angustijs capitur, quantumcunque percipitur, tantūdem subripitur, suaque fuga cruciat, & ille est amator: Deinde quæris, homule, qualis Deus sit? qualem verò tibi mente, ac cogitatione depingis? corpus (opinor) excellenti partium venustate, & compositione confurgens, caue sis, ab omni concrectione mortali solutus est: pedes illi dabis? quales? igneos; quorsum? ut incredibili celeritate hæc, & illa loca collustret, at implet omnia: manus illi tribues? quas? amplissimas: cur ita? ut accipiat, & donet quàm largissime?

Deus non est corpus.

Dei manus munificentiæ & munificentiæ manus Dei sed à nemine accipit, qui omnium bonorum delicijs circumfluit, donat verò non manibus, sed munificentiā: qua mundum ipsum tā magifico partium omnium apparatu, & tāta rerum omnium suppellectile nobilitauit:

oculos assignabis? quos? celeres, flāmeos, & lubiles, latè spectantes omnia, obscura quæq; tenebrarum acerrima visus acie penetrantes at ipse totus oculus est.

Veum tenere in describendo aliquem modum oportet.

Pulchrum igitur Deum dices, & sapientem, & fortem, nō errabis; est enim sapiens, & fortitudinis exemplar: non quidem sapiens, & fortis Angelus, sed vnde sapientia, & robor in Angelos, & homines emanat. Non pulchrum præteritum est, non pulcher amnis, pulchrum mare, pulchrum erat cælum; sed vnde præta, & amnes, & mare, & cælum ipsum, cœlestesque animæ pulchritudinem decerpunt: inde enim, tanquam ex perenni, purissimoque fonte ad nos vsque delabitur, tantumque decoris aut firmitatis, aut salutis, rebus singulis inest: quærum ab eius copia resparguntur: ex quo, si nihil hauiunt, cōtinuò turpes, dissolutæ, corruptæque cōtabescunt.

Itaque in illo felicitatis folio collocatus, placidissime regit omnia, & fatorū seriè admirabili prouidentia dispensat: quod si quando terrorem in mis pectorū medullis incutit, quis ad eius speciem non perhorrescit? hunc aues per cælum volitantes, sparsæ per dumeras bellug, & immania phœocarum corpora, maris fluctibus obruta pertimescunt. Graditur autem insigni maiestate, Cherubinis insidēs, & celeri ventorum turbine circumquaq; rapitur, sexcenta consequuntur curruum millia, in quibus igneæ cohortes Angelorum copiosa luce circumfusa radiant: Sol tanti, tamque stupendi nominis vmbra, potius quam effigies, ad eius nomen expauescit, adamantinæ cœli portæ contremiscunt, intendunt se flāmeæ unbes, & lucido horrore totum hoc spatium circumuestiunt, mugiant interim tonitruum fragores, scintillant fulgura, volitat procelle, ruunt fulmina, immixtisque grandini rutili carbones depluunt: hinc discedit cælum, hiant terrarum latebræ, terrore perfusi manes mortuorum regem sentiunt, qui vno temporis momento sexcentos mundos condere, cōditosq; vel tenuissimo halitu diffare potest.

Legendus D. Dionysius Areopagita, cap. 4. cœlest. Hierach. & cap. 4. de diuinis nominibus, vbi de bonitate, pulchritudine, suauitate Dei infinita reperuntur. Videndus item Tertull. de Trinitate, Trifnegistus, Theodoretus, Synesius.

Ex Philone, libro, Quod Deus sit immutabilis.

Deus expers
inpositionis.

Ὁ θεός ἄτε ἀγέννητος ὢν, καὶ τὰ ἄλλα ἀ-
γαγὼν εἰς γένεσιν, οὐδένος ἐδέχθη τὴν τῆς
γεννημασίαν προσόντων. ἐπεὶ καὶ ἡ φῶς μὲν ἐκ ἐχρη-
ται τῆς ὀργανικοῦς μέρεσι; βάσις μὲν ἔχειν τῆ
προσέρχουσα χερσίν; βασιλεῖται ἡ ποί, πεπληρω-
κὴς τὰ πάντα; καὶ πρὸς τίνα, μηδένος ὄντος ἰσ-
τίμης; καὶ ἐν ἑαυτῇ; ἢ φροντίζων ὡς περὶ καὶ ὑμῶν; καὶ
χεῖρα μὲν τῆς πρὸς τὸ λαβεῖν, καὶ δεξιὰν; λαμβά-
νει ἡ δὲ παρ' οὐδένος ὄντος, διδῶσι ἡ λόγῳ χρω-
ματι; ὑπερέτη δ' ἀρετῶν, ἡ καὶ τὸ κόσμον ἐργά-
ζει; ὑπερβαλῶν γε μὴν ὅσα ἐδέχθη, ὡς ἀνευ φα-
τός ἀδητὸν καταλήγει ὡς γίνεται, τὸ ἡ ἀδητὸν
φῶς γεννητὸν ἑώρα. ἢ ὁ θεός φῶτι χρωματι; ἐ-
αυτῷ.

SEd Deus, utpote ingenitus, & creator om-
nium, nihil opus habet ijs quæ rebus crea-
tis insunt. Quid enim dicemus de usu instru-
mentalium partium? pedes ei dabimus, pro-
grediendi gratia? at quod ibit, cum impleat o-
mnia ad quem accedat, cum neminem hono-
re parem habeat? aut quam tandem ob rem,
cum humanis curis careat? quid manus, ad ac-
cipiendum dandumque? ipse à nemine quic-
quam accipit: donat autem verbo suo munifi-
centiam admirabilem, per quod mundum
condidit. Oculis certe non eget, quibus sine
luce sensibili nihil comprehenditur; at sensibi-
lis lux creata est: Deus autem propriæ lucis
usu videbat etiam ante mundum conditum.

Ex D. Gregorio Nazianzo, Orat. I.

Deum aby-
sus operis.

Αἱ καθαραὶ φύσεις μόλις χωροῦσι θεῷ
λαμπρότητα, ὡς ἀέρος καλύπτει, ὡς
σκοτὸν ἀποκρυφί, φῶτος ὄντος τὴν καθαρω-
πάτη, καὶ ἀπροσίτη τῆς πλείστον. Ὁς ὁ τῶ παν-
τὸ γὰρ ἡ καὶ τὸ πάντος ἔστιν. Ὁς καλὸν ἔστιν ἅπαν;
καὶ ἀνευ πάντος καλῶ. Ὁς ἰὼν φαίνεται, καὶ διαφύ-
γεινεύ τὰ χα, καὶ ὑψ. ὑποχωρῶν ἀεὶ πρὸς ἑ-
πὶ ὅσον κραταλαμβάνεται, καὶ ὑπάγων πρὸς τὰ
ἀνευ τὸν ἐρασι, καὶ τὸ ὅσον κρατούμενον κλέπ-
τεῖται.

PURE nature vix Dei splendorem capiunt,
quem abyssus operit, cuius tenebræ latitu-
lum sunt, utpote luminis purissimi atque ple-
risque inaccessi, qui & in vniuerso & extra v-
niuersum est: qui & pulchritudo omnis est, &
supra omnem pulchritudinem, qui mentem
illuminat, & mentis celeritatem atque subtili-
tatem effugit, quantumque percipitur, tan-
tumdem semper se subducit, amantisque sui
ex eo, quod fugit, ac velut iam comprehensus
se proripit, ad superna allicit.

Bernardus quoque in eo genere sub-
tilis.

Bern. in
considerat.

Quid est Deus? longitudo, latitudo, subli-
mitas, profundum: longitudo, propter æ-
ternitatem; latitudo, propter charitatem; sub-
limitas, propter maiestatem; profundum, pro-
pter sapientiam: Deus amat, ut charitas; nouit,
ut veritas; sedet, ut æquitas; dominatur, ut ma-
iestas; regit, ut principium; tæctur, ut salus: o-
peratur, ut virtus: reuelatur, ut lux: afficit, ut
pictas.

Anastasius Synaita in ἰσηῶ, breuiter, sed
ἐμφατικῶς, θεός οὐσία ἀνάτη, ἀγία πα-
ναλκῆς, πάσης ἀγίας ἀγία πῆς ὑπεριοῦσι.
Deus substantia causæ expers: Causa omni-
potens: Omnis causæ causa quædam supra
substantiam.

Arnobius, grandis sensibus, dictione
rudis.

Arnobij de-
scriptio ge-
neris sensu-
bus, sed stylo
rudiori.

Maxime, ὁ summe rerum inuisibilem
procreator, ὁ ipse inuis, nullis vnquam
comprehense naturis: dignus, dignus es
M m m v e r e

verè si modo te dignum mortali dicendum est ore) cui spirans orans, intelligensque natura, & habere, & agere nunquam desinat gratias, cui tota conueniat vita, genu nixo procumbere, & continuatis precibus supplicare. Prima enim tu caussa es, locus rerum, ac spatium, fundamentum cunctorum, quæcunque sunt, infinitus, ingenitus, immortalis, perpetuus, solus, quem nulla delineat forma corporalis, nulla determinat circumscriptio qualitatis, siue sit, motu, & habitu, de quo nihil dici potest, & exprimi mortalium significatione verborum: qui, ut intelligatis, tacendum est, atque ne per ymbra te possit errans inuestigare suspicio, nihil est omnino mutiendum. Da veniam, rex summe, tuos persequentibus famulos: & (quod tua benignitatis est proprium) fugientibus ignosce tui nominis, & religionis cultum, non est mirum, si ignoraris, maioris admirationis est, si sciaris.

Ex Seneca, nat. qu. proem.

Dei definitio ex Seneca.

Quid est Deus? mens vniuersi. quid est Deus: quod vides totum, & quod non vides totum: sic demùm magnitudo illius illi redditur, qua nihil maius excogitari potest, si solus est, omnia, opus suum, & intra, & extra tenet. Quid ergo interest inter naturam Dei, & nostram? nostri pars melior animus est, in illo pars nulla, præter animum: totus ratio est: & Plinius. Totus est sensus, totus visus, totus auditus, totus anima, totus animi, totus sui.

Ex eodem, 3. natur. quest. c. 45.

De eius nomine conueniens.

Næ hoc quidam crediderunt, Iouem esse, qualem in Capitolio, & in cæteris ædibus, videmus mittere manu fulmina, sed eundem, quem nos Iouem intelligunt, custodem, rectorem vniuersi, animum ac spiritum mundani huius operis dominum, & artificem, cui nomen omne conuenit. Vis illum fatum vocare? non errabis. Hic est, ex quo suspensa sunt omnia, ex quo omnes causæ causarum? vis illum providentiam, dicere? rectè dices, est enim, cuius consilio huic mundo prouideretur, ut inconcussus eat, & actus suos explicet. Vis illum naturam vocare? non peccabis, est enim, ex quo nata sunt omnia, cuius spiritu viuimus: vis illum vocare mundum? non falleris, ipse enim est totum, quod vides, totus suis partibus indutus, & se sustinens, vi sua.

Philo. lib. de Cherub.

Θεός ἐστιν ἀκονώτης ἡ χερῶν, ἀνένδολος, ἀνιδεός, ἀκινετός, ἐυδαίμωνος ἀκράτος μεσός, τὸ μάλιστα τῆ ἡ τοῦ φόντος, μάλλον ὅ αὐτὸς ἀκράτος, ἡ τῆ δὲ, ἡ δὲ ἐυδαίμωνος.

Eadem latine.

Deus est expertus malorum omnium, semper vegetus, doloris nequius, indefessus, synœtæ felicitatis plenus, ipsius natura perfectissima, imò ipse est fastigium, extremaque linea felicitatis.

DEVS SEDENS IN CHERUBIN.

Apud Ezech. ex figura Villalpandi, stylo oratorio reddita.

Propheta apud Babylonios captiuo aperitur cælum, & Dei magnificentissima arcana ostenduntur: ecce tibi primum ab Aquilone ventus ingruit, hinc cælo intendunt se nubes volucibus flammis accensæ, quas aureus circumfusi circuli fulgor magna vestit dignitate. Continuo succedit ingens ille curvus immanibus rotis incitatus, quas & interius arcana vis animarum spiritibus, & exterius micantium oculorum intestincta multitudo iucundissime perspergit, curui impendet cæli species, & in cælo thronus ex sapphiris pulcherrime concinnatus, in quo sedet princeps ille mundi Deus, amplâ, quæ est præditus maiestate: iam verò curuum, instar quadrigarum, rapiat quatuor iuuenes, igneo, & fulgurante vultu, humana cæteroqui, eaque præclarissima facie conspicui, nisi quod, & pectora leonum iubis cernuntur obsita, & ad vtrumque latus perniciosas, veluti aquilarum alæ, iam volatui prolucentes, & pedes ad vituli plantam deformatis, speciosum corpus mystica deformitate terminant.

De laude persone in genere.

Prudencia in laudationibus adhibenda.

CAPVT V.

CVm omnis laudatio ad honestatem, & de superioribus spectare debeat, - danda est imprimis nec in laudatione opera.